Број 275. У Новом Саду, у петак 12. (25.) децембра 1908. Година XLIII

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за на стране земље годишње 6 круна 50 пот.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА у РУМИ

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација »Заставе« налазе се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 20.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12908.

Позив на претплату.

1 јануара 1909. године отварамо нову претплату на прву четврт

„Застава“ излази два пут дневно а стаје као и до сад на три месеца **8 круна** за све оне, који желе да им се „Застава“ **дневно један пут** поштом шаље, а на месец дана **2 круне 70 потура** — За оне, који желе, да им се лист шаље **два пут дневно** поштом стаје **9 круна 75 потура на три месеца.**

За Нови Сад стаје „Застава,“ кад се два пут дневно шаље лист кући, **9 круна на три месеца.**

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке и молимо све пријатеље листа да нас у овом послу помогну.

Обраћамо нарочиту пажњу на **„Заставине“ бројеве од петка, вечерњи и јутарњи број уједно.** Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама и т. д Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње а на три месеца 1 круна.**

Најлакше се претплаћује **поштанском упутницом.**

По решењу управе, лист се ником **не сме** давати на вересију.

У Новом Саду, децембра 1908.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Нове обеде против велеиздајника.

Већ неколико месеци трпају Србе у Хрватској и Славонији у затворе. Кад би могли да заборавимо патњу бедних затвореника (један је и умро у затвору) онда се све оно друго сучељава са комедијом.

Видите истражнике, како се препиру са окривљеницима: Дед кажи да си Србин! а онај одговара: Смем и казаћу Видите истражнике како се препиру са окривљеницима о ћирилици, о хрватском праву на Босну и Херцеговину, па напослетку о Милошу и Марку.

И видите где носе из српских кућа као доказ велеиздаје: Чаше и флаше, на којима је насликана ил српска тробојница ил Срђа Злопоглеђа са великим брцима и страшним обрвама. Видите где победоносно износе из српских кућа чаршав, са српским грбом, што су га везле српске девојке. Видите где износе слику краља Петра, или ћилимове на којима је извезена вила Равијојла, или лик девет Југовића и десетог старог Југ Богдана, како се заклињу на алај барјак

И видите по саслушању сведока око чега се врзе „велеиздаја“. Је ли истина да Петар ил Павао истичу увек и увек само Српство и узносе ћирилицу као светињу?! Је ли истина да је Јанко или Марко некога дана у крчми раздрљио прса, ударао се обема песницама у груди и викао: Бог воле само Србина! Нико није јак као Србин и нико паметан као Србин. Србин јунак па до века! Овамо ко сме на Србина!

И распитују: Је ли истина да је опет други неки здравио свему што је српско и сваком Србину — живоме и мртвоме. И напослетку свакој буви и муви која је пила са чела Србинова. Јер и у њима има сад к п српске крви, па су и оне — благословене

Имамо ми, мал нисам рекао хвала Богу, доста таквих. Да их све затворе, ко би остао напољу.

Док је то тако ишло тешко је било само заточеницима и онима који су им близу. Ал сад треба да се иде на суд И треба показати не само окривљеницима него и Европи, шта су починили ти силни велеиздајници, због којих је морала, да се изведе анексија Босне и Херцеговине па ма се побила цела Европа међу собом

И у том часу, кад већ сви мисле, да је крај истрагама и кад сам бан изјављује, да оптужница тек што није готова, почињу истраге испочетка Налазе се поткази вачи најопасније врсте. Хоће по сваку цену да даду суду такове „доказе“ да Срби буду најтеже осуђени Али сад већ није реч о велеиздајничким флашама и чашама, о ћилимовима и пешкирима, о здравицама које су изговорене још у деветнаје стом веку, него — ствар добија много озбиљнија изглед.

С великом муком и уз множину мајстора, жандара, чиновника, морају да провађују јабуку са крста црквеног торња у Старој Градишци и да траже доказа за велеиздају, које им је пријавила гадна, лажљива душа Не налазе оно што траже. Пароха Марка Витаса из Врбовљана потказују, да је са динамитом хтео да баци у зрак католичку цркву. Њега суочавају са сведоком, католиком, који је видео ноћу једног српског попа, око оне католичке цркве. — Сведок не узима на душу попа Марка, али исказује да је оно био други неко. У Марадику набедио је неко на пароха Јована Чичулића, да је за католички бадњи дан удешавао буву. Довели су жандаре и отпочели истрагу, неки су не зна се зашто и затворени, али о буни ни трага

Све се ово догодило и могло догодити на основу лажних денунцијација. Ипак упада у очи, да власти верују у све то. Верују да у јабуци на крсту може бити неког врага, верују да ће српски свештеник обилазити католичку цркву да је баци динамитом у зрак и т д. и т. д. Та је вера доиста претерана.

Али сада долази — ново. У Инђији на железници, задржали су три сандука пушака, која су каже била упућена на управу манастира Раваница. Кажу, да се један сандук случајно распао, па су тако дознали шта је унутри. Кад су се распитали у манастиру: Је ли ко поручио те пушке, тамо су се згранули. Било би занимљиво знати бар то: Одакле су послате те пушке. .

Ко је смислио, лепо је смислио. Раваница у којој је тело цара Лазара најзгоднија је да поручује пушке за велико српску пропаганду Но те су пушке потметнуте. Има гадних људи, који се незадовољавају да лажно беде Србе и српске свештенике, него још подмећу и оружје. Та котерија нешто хоће и биће све опаснија и дрскија, ако се што пре не сврши парница „велеиздајника“.

Тој котерији треба већ једном зауставити руку: јер ко зна где ће бити крај. А то може да буде само на један начин:

ПОДЛИСТАК.

ПРИЧИЦЕ ПРЕД БОЖИЋНЕ ПРАЗНИКЕ.

Имао сам с једним пријатељем да купим милостињу за погорелце. Велики пожар упропастио беше читаву улицу. Никад се не може боље видети каквог све има света, но таквом приликом.

Један се богат ратар вајка: — За бога само да није сад. Да се бар пре 14 дана догодила несрећа. Ал ви знате да сам баш ово дана купио 50 јутара земље. Можете мислити како сам се истрошио. И хајд што земља кошта, није ми жао. Ал уговори, штемпло, препис, адвокати. Та то је страшно. Кажем вам само да сад није... И даде напослетку 5 новчића, и уз то нам је искрено казао, да то даје само нами за љубав који смо се трудили и дошли до њега.

Једна милостива госпођа дочекала нас је овако:... Мој господин није код куће, ал манте га. Ви не знате шта значи данас живети онако, како је човек научио. Ја вам господо саветујем да и не идете у боље отмене куће, него, најбоље, идите сиротињи. Ми смо у врло великом трошку. Тек јуче смо исплатили слуге, слушкиње, па учитеља за клавир... Не можемо, верујте ништа не можемо. .

Мој друг је у пролазу рекао: Имате право госпођо! Сиротиња ће пре дати. Она није толико несретна да мора да држи и издржава толике слуге и слушкиње.

Мој друг је био скршен, сломљен, разочаран кад смо прошли прве куће, пијацу. И он је викао: Има право онај ко каже, да богатство стврђава срца, као што стврђава врела вода јаје. И још је додао: Србин кад има преко 40 хиљада форинти, бриши га, не иди му. Том подај а не ишти од њега.

Но он је доцније изменуо своје мишљење и у том правцу. Има који дају и доста дају, ал мало их је. У Енглеској и другде научен је свет да прилаже на издржавање сиротиње, а у нашим многим „отменим кућама“ влада пословица: — „Не можеш ти исхранити све просјаке“.

Није лако ићи и купити милостињу за невољне. Није ни мало пријатно кад се испрси каква госпођа па почне читати: Видим да господа имају врло много времена, кад заилазе по толиким кућама да досађују. То су густови господо. Мој је густ други. Па вас онда погледа с висине, као каквог вашца.

Знам једног, који је на сличне говоре одговарао: Госпођо (ил господине) то је било за мене. Ја сам своје добио; хвала вам. А сад молим дајте нешто и за сиротињу.

Но ма колико ла има ово „просјачење“ црних страна, и ма да човеку често долази воља да пуца на цео свет, ипак има призора, кад се увери да у свету има љубави има срца и душе, те се поноси што је и он човек.

Замислите н. пр. долази човек на салаш Од домаћина нема никог код куће, само слуге. Кад разбирају зашто сте дошли, видите како им је туђа невоља изазвала сузу у очима. И отварају свој џак жита који су добили од газде у име заслуге и дају сваки по 10 литара. Дају вољно, радо, дају с поносом. што могу и они да учине добро дело и ако од њих нико није тражио. Да их одбијете, ви би их увредили.

Или замислите овај случај. Они који купе обишли су сироту удовицу А она се сутра дан јавља и протестује: — А зашто сте ме обишли? пита увређено И мени је бог дао. И ја могу макар маленкост откинути од себе. И она даје што је донела: Мало платна, два пешкира. . .

Има много истине у оној нашој пословици: Сит гладном не верује. Сиротињи

Дајте већ једаред суд. На среду с том велико-српском пропагандом! Пре тога нећемо имати мира. Ѳ

Покрет против Немаца у Русији.

Москва 1. децембра.

Пре тридесет година, када је закључен берлински уговор, под вођством чувеногa руског родољуба Аксакова становници Москве први пут су почели да се буне противу немачке навале не само у политици но и у економским односима. Бојкот против немаца био је тако силан, да је влада по молби немачкога посланика морала предузети строге мере само да Немци, који у Москви живе, не би претрпели и моралне и материјелне штете. И сада после пуних тридесет година ми опет видимо да грађани Москве, срца Русије опет почињу да се буне против Немаца. Немци су заузели важна места не само у трговини и индустрији но и у уметништву и тим путем шире немштину на штету Словенства

Руска интелигенција до сада била је против бојкота немачкога уметништва, но када је прошле недеље овамо дошла бечка оперска трупа и у свој репортуар ставила такве комаде, у којима се дира у словенску част у опште, онда се и интелигенција придружила осталој публици и заједно почела да ради против дрских поступака бечких глумаца.

У прошли четвртак (27. новембра) за време преставе бечког немачког позоришнога друштва, већина слушалаца је тако громко викала и лупала, да су глумци морали да престану да играју и тек после по сата, када су Словени увидевши, да Немци хоће да се и овим случајем користе, те да се и сада као и 1878 године у ове ствари умеша немачки посланик, отишли из позоришта, преставa се свршила пред неколико Немаца и Јевреја из Аустрије, који се овде називају Мађарима.

Овај корак Руса, Чеха и других Словена, који у Москви живе био је почетак покрету против Немаца. Сада се устројила Словенска Лига, која ће по плану бојкотовати све, како они кажу, што је швапско.

Оснивање овакве Лиге поздравиле су све новине без изузетка и тврде, да је крајње време да се Немцима покаже да и Словени умеју да штите своје име и своје интересе.

Анексија Босне и Херцеговине изазвала је до сада живо занимање у свима сталежима и већ се често чују гласови, да Русија несме да пристане на анексију. Ако сад пристане, да две словенске покрајине потпуно потпадну под немачки уплив, неће дуго време проћи, па ће и сама Русија да почне да страда и од политичке немачке навале, као што већ сада страда од Немачке економске навале У том смислу заузео је становиште и јучерашњи збор, који је сазвало Московско Друштво за словенску културу Збор је био одлично посећен, било је на скупу око 4000 људи Говори професора Погодина и народних посланика Ф. Родичева, и грофа Бобринскога примљени су бурним и дугим пљескањем. Сви су говорници доказивали, да је крајње време, да се сви Словени удруже, и заједно да раде против немачке навале.

Шумадинац.

Нови Сад, 12. децембра.

Из табора хрватско-српске коалиције. Од својих коалицаоних савезника добила је српска самостална странка најљубавнији позив да обави један важан и родољубив хрватски посао: — Да се изјави за сједињење анектиране Босне и Херцеговине са „краљевином Хрватском“. И то одмах, јер „у оваквим историјским моментима нема оклевања“. Тако поручује самосталној странци коалициона странка права

Орган те странке опомиње само самосталце, да изврше једно обећање, које су задали својим правашким савезницима, а то је обећање гласило, да ће самостална странка променити свој програм с обзиром на Босну и Херцеговину.

То н-што измене траже данас праваши. — Самостална странка изјавила је у заједничкој изјави коалиције да она жели сједињење Босне и Херцеговине с „краљевином Хрватском“, али ако на то пристане народ Босне и Херцеговине. А одмах иза тога писао је „Србобран“ и саветовао босанске Србе, да пристану на сједињење „хрватских земаља , јер ће иначе бити за њих зла.

Али хрватској странци права то још није доста хрватски. Праваши хоће, да самостална странка потпуно прихвати њихов програм од 1894. да и она захтева „уједињење свију хрватских земаља“. Њих при томе води и један врло рационалан разлог. Самостална странка извикана је као нека велико српска странка, нека лепо прихвати правашки програм хрватске странке права па се онда нико не ће у судити, да је онако — клевета, говорећи јој да је она српска странка. — А тако повољним решењем ове чисто унутрашње хрватске ствари, био би омогућен спорасум хрватско-српске коалиције са баном Раухом и тад би се уједињеним силама приступило послу заједничког владања и остварења правашкога програма.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Аустроугарска и Турска престона беседа.

Јавили смо већ, како се у Бечу љуте што се у турској престоној беседи говори о анексији Босне и Херцеговине онако оштро и што се отворено каже, да је тим чином повређен један међународни уговор Тој љутњи дао је отворена израза и аустроугарски велики посланик у Цариграду Палавичини. Он је изјавио турској влади жалење због тога и уједно наду, да ће велики везир приликом изнашања владина програма у сабору наћи начин, како да ублажи ту оштрину пред сабором. Не зна се да ли ће „научтиви“ Турци примити срцу то жаљење и поправити своју „грубу“ погрешку.

Преговори великих сила.

Донели смо јуче окружну ноту руске владе, која је управљена свима великим силама, потписницама берлинског уговора. „Политичка Коресподенција“ јавља, да ће и наше министарство спољних послова у исто време послати ноте великим силама о питању европске конференције. У тој ноти биће изнети сви досадањи преговори између Аустроугарске и Русије Тада ће отпочети преговори између великих сила, тако да се пре састанка конференције споразумеју у свима појединостима.

Нота руске владе.

Бечки дипломатски кругови, како јавља „Пештански Лојд“, врло су незадовољни са нотом руске владе. Нарочито им се не допада оно, где се каже, да је анексијом Босне и Херцеговине поремећена равнотежа. Кажу, да то није рекао ни Грај, ни Титони. Ну осим тога ако их баца у бригу и оно место у руској ноти, где се каже, да на место 25 параграфа берлинског уговора мора доћи други став. Из ноте се не види, шта мисли под тим руска влада, али с у Бечу домишљају, да би то била самоуправа Босне и Херцеговине Реч „самоуправа“ и спомиње се на једном месту у ноти, али се не каже отворено, да Русија тражи самоуправу за Босну и Херцеговину. У Бечу се боје, да ће приликом преговора између великих сила Русија отворено изаћи са тим захтевом — и онда од преговора неће бити ништа. Аустроугарска ни под којим условом не може пристати на то, такав захтев ће без оклевања одбити, изађање таког захтева сматра потпуно искљученим.

Међутим исти лист има извештај из Петрограда, да сви руски листови одобравају ноту руске владе. „Новоје Времја“ пише, да нота руске владе уопће задовољава. „Слово“ истиче велики значај те ноте и жели да се дума данас (када ће Извољски говорити о балканском заплету) покаже на висини положаја „Рјеч“ суди, да нота руске владе одговара словенским интересима.

„Мађарорсаг“ пак има извештај из Москве, да Руски политичари ипак нису посве задовољни са Извољским. Јуче су имали конференцију вође свију руских странака, на којој је био и руски министар-председник Столипин. На конференцији дошло је до несугласица између Столипина и Извољског. Држе, да ће Извољски ускоро поднети оставку и биће где велики посланик.

Преговори Аустроугарске са Турском

Лондонски лист „Тајмс“ јавља, да је аустроугарски посланик у Цариграду Палавичини још у среду поднео великом везиру меморандум, у коме су понуде Аустроугарске. Аустроугарска пристаје, да се подигне царина са 15 постотака, па пристала би да се доцније подигне и са више. — Укинуће своја поштанска звања у Турској, под условом, да то учине и остале велике силе. Под истим условима пристала би и на измену других уговора. Одрећи ће се заштите над католицима Арнаутима. У званичним круговима турским тврдо верују, да ће Турска без обзира на то, што Аустроугарска још није поднела коначну понуду у погледу новчане отштете, — одбити и ове понуде.

Изјава министра Ерентала.

Дописник листа „Рускоје Слово“ говорио је са аустроугарским министром спољних послова Еренталом о данашњим заплетима. Ерентал му је у перо казао ово: Европска дипломација настојава, да се омо-

---

је ближа невоља, она је осећа дубље, јер је — познаје.

У нас су женске добротворне задруге почеле лепо да крче пута доброчинству и помагању... Ми не можемо бити без тога. Свако време има свој начин како испомаже сиротињу. У светом писму описан је обичај, закон, да ратар не сме обрати сав плод са своје њиве или винограда. Морао је оставити седми део необран. За њим су после долазиле да беру сироте удовице, сирочад, сиротиња. И то није била милост него — право. Држава мора бити саграђена на сасвим другим основама, па да и појединци могу одрећи дужности да помажу сиротињу. Из тога нека се не извлачи нико, ко иоле може.

Знам једну госпођу, која „из начела“ не даје никоме ништа, јер тврди: Ако је хром и слеп, па нема, мора га издржавати општина. Иначе нек ради, па ће имати.

Но ипак је волела да је сматрају као жену добра срца. Она се заузимала јако за животиње. Није ни то згорег, ал свакојако човек иде напред. Једном код ње у друштву, било је лето и киша, навалише муве. Она нареди ћерци да отвори прозор и тера муве.

Кћи узе подобру мараму или пешкир и поче истеривати муве.

Госпођа је скочила и цикнула. — Каква бездушност. Зар не умеш нежније да истерујеш те кукавне животињице.

— Неко из друштва заједљиво додаће: Заиста бездушност. Па још истеривати те кукавне животињице на ову кишу. Подајте им госпођице свакој, по један кишобран!

Многи се извињавају како има више варалица, лењиваца, недостојних, него праве сиротиње, којој би требало помоћи. Истина је! И они неће да буду преварени, па не даду ником, ништа. Не тако! Боље је од четворице нека те тројица преваре, па си опет једноме утро ма и превремено сузу. А свака суза је тешка. И оно није човек ко је не брише.

Ево се ближи празник рођења онога, који нас је учио љубави и милости и чијим се именом поносимо кад кажемо да смо Хришћани.

Када ћемо да отворимо срца наша ако не овом приликом?! Има сто начина, да се олакша беднима. Не отклањајте никога испред прага свога

Ко проси, круну да носи; подај му!

Али понајвише пазите на оне, који не просе, не ишту, не моле, него — гладују. Подај где треба и кад те не моле; онда си трипут дао.

—ша.

гући сазив европске конференције ради балканских ствари. Француска, Енглеска Русија и Италија уверења су, да је међународна конференција најзгодније средство да се отклоне све тешкоће Аустроугарска је пак изјавила, да би под неким условима и сама радо дошла на конференцију. Да би се у погледу тих услова дошло до споразума, теку преговори између Бечаи Петрограда и надати се, да успех неће изостати. Не само да су Аустроугарска, Немачка и Италија, него и Енглеска потпуно је уверена, да би конференција место умирења још више раздражила, ако се границе расправљања не одреде напред. У погледу војних припрема Аустроугарске, рекао је Ерентал, да се Аустроугарска морала латити ових ради своје одбране јер су Србија и Црна Гора отворено истицале потребу рата са Аустроугарском. — Истицао је даље, шта је све Аустроугарска учинила у корист Босне и Херцеговине за ових 30 година окупације, па и анексију је спровела у главном зато, да им даде устав. (!) Признаје, да све становништво Босне и Херцеговине није са одушевљењем прихватило анексију али тврди, да анексија није никога у Босни и Херцеговини ни узнемирила. Тако схваћа, или се бар чини да схваћа — Ерентал

Политички преглед.

Српска народна скупштина У јучерањој седници српске народне скупштине војни министар поднео је законски предлог, да се одобри накнадни кредит за војне сврхе у износу од 7 милиона динара. Скупштина је једногласно прогласила тај предлог прешним. Уједно је решено, да се државни прорачун за 1908 годину одржи у крепости све дотле, догод скупштина не донесе нов државни прорачун за 1909 голину

Турски сабор Турски сабор је јуче изабрао три кандидата за саборског председника Сва тројица су Младотурци. Изабрани су: Ахмед Риза вођа Младотурака и цариградски посланик; Емрулах, чиновник министарства спољних послова и кирк килиски посланик и Азми, превесви посланик Од те тројице има султан да наименује једног за председника. Опће је мишљење, да ће Ахмед Риза бити именован.

Поверенице
српском народно-црквеном сабору.

Поверенице српском народно-црквеном сабору, односно српској народној радикалној странци закључиле су ове опћине: Нови Сад, Вуковар, Турија, Мол, Бавониште, Черевић, Дента, Утиња, Српски Чанад, Бегеч Дуна Сечуј, Беркасово, Мартонош Ст Стапар, Бач Петровово Село, Стари Сивац, Товаришево, Деска, Перлез Тител, Бешка Иланча, Суботица, Шандор, Потпорањ Чалма, Бач Брестовац, Мехала, Лок, Кишфалуба, Бајша, Марадик, Срем Карловци, Тиса Хиђош, Лалић, Турски Бечеј, Мошорин, Саравола, Бремен, Сегедин, Нађфалу, Жабаљ, Фердин, Српски Елемир, Петрово Село (Банат), Парта, Ст. Кањижа, Алибунар, Самош, Доњи Ковиљ, Вршац, Гардиновци, Чуруг, Плочица, Дињаш Ново Село, Орловат, Врачев Гај, Иванда, Стејановци Старчево, Батосек, Сефкерин, Црепаја, Параге, Павлиш, Вилово, Медина, Уљма, Добрица, Темишвар, Херцег-Суљош, Кађ, Сомбор, Панчево М. Маргита, Шкаре, Бингула, Срп. Св. Мартон, Баноштор, Рума, Нештин.

Вести из места и са стране.

† Перо Вујаклија.

У среду у јутро умро је у болничком оделењу ухапшеника у Загребу „велеиздајник“ Перо Вујаклија, трговац из Топуског. Умро је млад у 36. години. Није додуше био здрав ни кад је дошао у тамницу, али му је тамница ускорила смрт. Она нега ухапшеника, они тамнички зидови, брига за родитеље, жену и малу дечицу, она чама и непроспаване ноћи, све се то здружило да му загорча последње часове и да му ускори последњи часак Па се морало наругати и његовом мртвом телу; — он је крадом пренешен у мртвачницу загребачког гробља и тиме је подузета мера сходности, да се не би десиле франковачке демонстрације против мртвога „велеиздајника“. Мир пепелу његовом!

Поучно-забавна села у Новом Саду.

Одбор за приређивање народних поучно-забавних села издао је ову објаву:

ПОЗИВ Одбор за приређивање поучних и забавних села у Новом Саду јавља, да ће сад у недељу 14. (27) децембра 1908 приредити четврто село и то: у Новом Саду у великој дворани Хотел Мајера. Почетак тачно у пола 3 сата после подне. Читаће: професор Марко Вилић; певаће ратарски момци са Клисе; приказиваће се слике о Босни и Херцеговини и тумачиће их др Бошко Петровић Даље: На Малом Јарку у школи треће село. Говориће учитељ Милан Ђ. Босић; читаће професор Глиша Мирковић. Песма и свирка на грамофону. Почетак тачно у 2 сата по подне. Због заразних болести малу децу не треба доводити, јер се неће пуштати у дворану. Умољава се свако, да за време предавања, читања и певања не смета својим излажањем и улажањем. Дођите што многобројније! Улазак је бесплатан.

Приређивачки одбор

Преслушавају „велеиздајнике“.

Из Новске нам јављају: 7. и 8 децембра овде је радила комисија за затварање Срба. На оптуженичкој клупи били су наш поп Јоца Јовановић из Рајића, посланик на српском црквеном сабору, трговци Митар Јагодић и Саво Марковић из Новске ради злочина велеиздаје и ради ширења српске пропаганде. Попа Јовановића окривљују због организације радикалне странке у овим крајевима (ово мирише на нечије прсте); због књиге, коју је написао још 1892 под насловом: „Повјесница српског народа у Славонији“; због проповједи у цркви, да говори о Краљевићу Марку и Милошу Обилићу, те позива Србе, да као Краљевић Марко узму буздоване и потуку све „Шокце и Хрвате“ и т д. и т. д. И самом судцу истражитељу било је доста, те је окривљенике ослободио. Сведоци су неки Биондић из Нове Градишке, Шимичић, Марко Шорман, Дане Ивезић и Карло Ковачевић, све чланови Радићеве сељачке пучке странке који су код прошлих избора грлили се с нашим самосталцима и чак заједнички се веселили и на мајалесима као хрватско-српска браћа. Биле су и неке жене Шокице као сведокиње и на срамоту два тужна Србина, рз им на образ! У овим тешким временима мислили су на какав ћар и на мало службице. Али све им пропало у бунар.

Хаџи Лоја на позорници

„Пештански Лојд“ доноси, како се јуче у београдском народном позоришту приказивао комад Бранислава Нушића: „Хаџи Лоја“. У комаду су приказани догађаји из познатог устанка Хаџи Лојина. „Пештански Лојд“ пише, да се приказом тога комада хтело дражити против Аустроугарске и то је посве постигнуто. Сва она места у комаду, где се напада Аустроугарска, пропраћена су бурним одобравањем, тапшањем и узвицима: Доле Аустрија! Живела Босна! А када се у комаду засвирао марш: „Живео Хабсбург!“ и кад се на позорници појавио један глумац у оделу аустријског официра, заорила се дрека и звиждање У дворској ложи од почетка до краја представе седео је наследник српског престола, Ђорђе

Бездушна мати.

Недавно је била обавештена бечка полиција, да у једној бечкој улици у маленој собици гладује и умире троје деце, које њихова бездушна мати затвара и дању ноћу. Полиција је извидила ствар и пронашла да се дотична жена зове Ана Ленох и да јој је муж био радник, који ју је оставио, кад се одала пићу Ана Ленох становала је од тога доба у једној малој коморици, на којој није било ни једнога прозора, нити икакова покућства, јер све, што је имала, продала је и попила. Једино је у коморици било нешто сламе, на којој су њена бедна деца — два дечка и једна девојчица — седила по цели дан и гладна и жедна. Мати им се с пијанке враћала тек у касну ноћ и доносила ситне отпатке од леба, што их је у крчмама поналазила Да није било суседа добра срца, сирота деца већ би одавно од глади поумирала. Полиција је нашла децу у страшном стању: били су изгладнили, измазани и на пола смрзнути. Одмах им је сиротињски дом дао одело и ципелице за Божић, но њихова бездушна мати и то им је одузела, продала и купила за добивене новце ракије Полиција је одредила, да се деца одузму од те бездушне матере и предају сиротињском дому, а сама мати предана је суду.

Крвава прослава опћинскога избора.

Пре месец дана били су у месту Слаковцима у винковачком котару (у Славонији) избори за опћинско заступство. После довршених избора, који су протекли лепо и мирно, пошли су начелник и изабрани одборници, да мало почасте своје бираче Пило се до миле воље у здравље начелника, одборника и бирача Но највећма се опио неки Мартин Јурић, који онако пијан оде до сеоске крчме крчмарице Пири. Ту је Мартин Јурић нашао весела друштва, па их почне драшкати и сипати им вино у ракију и ракију у вино Но овима се то претакање није баш особито свидило и истерају га напоље. Мартину се то даде на жао и он пође кући по пушку да освети ову увреду. Крчмарица Пири замоли своје госте да се разиђу, да не буде чуда и покора у њеној крчми. Таман ови изиђоше, али ето разјареног Мартина Јурића са пушком двоцевком. Чим их опази, испали пушку и рани пољара Антона Луца. — Рана је Луцова врло спасна, јер му је сачма унела у рану комадиће вуне од кожуха. Луц је пренешен у болницу, а Јурић чека своју казну.

Крвави раденички немири.

Како јављају новине, дошло је у Полонту у Италији до крвавога сукоба између радника и полиције. Три стотине наоружаних радника провалило је у пекарнице и разорило све покућство. У тај час дође полиција, на коју навалише радници тако, да је иза тога сукоба остало седам особа тешко рањених.

Смрт при картању.

Из Пожуна јављају да се војнички часник Андрија Амон у једној касини картао са више војничких часника. При картању му позли и за кратко време умре Лечници су установили да га је срчана капља ударила.

Ваљда ће проћи.

Болесно дете. Дошао тога ради лечник и прописао болеснику лек. Мати нема кога да пошље у апотеку, него ће ићи сама. И онако јој је нестало помаде за лице. У апотеци ј ј ишту за сам лек 2 круне, а она има свега толико. Сама помада кошта шест десетака, па како ће?... Ломи се, шта да ради, па ће у један мах рећи: „Дајте ми помаду за лице!“ — Апотекар се горко насмеја Она саже главу и пође. Уз пут се тешила за болест детињу: „Ваљда ће проћи“.

„Здравље“.

Будимпешта, 11. децембра.

„Мађарорсаг“ и велика Хрватска Лист мађарске независне странке „Мађарорсаг“ донео је у свечаном божићњем броју чланке од Кошута, Апоњија, Бајањија, Ловасија и других.

Кошут почиње с тим, да треба радити сложно, истински, али не само срцем, него и умом. Он хоће да се не напусти начело неће да се пренагли

Бајањи пише о Босни и Херцеговини. Осуђује политику Еренталову. Заступа, да Аустрија нема права на Босну и Херцеговину него, по његовом мишљењу — Угарска. О великој Хрватској неће да зна Каже: Има 80 од сто Срба и мусломана у Босни и Херцеговини. У Бечу хоће Велику Хрватску и да помажу католике и Хрвате. Но ако дотле дође, могу Срби и мусломани рачунати на најкрајнију помоћ Мађара, који су већ на крајној граници стрпљења.

Мартин Ловаси донео је у истом броју чланак о тројном савезу. И доказује да се тројни савез — преживео и нема данас смисла

Ови су чланци јако упали у очи.

Одговорни уредник: **Константин Брадваровић.**

Трговина.

Нови Сад, 12. децембра 1908. године.

Пшеница прве каквоће стара 23 к 60 до 23 к 90 п
Пшеница нова 22 к 80 п до 23 к 20 п.
Пшеница средња 22 к 40 п до 22 к 80 п.
Пшеница лакша 20 к 80 п до 21 к 20 п.
Наполица нова 21 к — п до 21 к. 40 п.
Јечам нови 14 к 80 п до 15 к 20 п.
Зоб нова 15 к 20 п до 15 к 60 п.
Кукуруз у зрну нов 12 к 60 п до 13 к — п.
Кукуруз у клипу нов к — п до к — п.
Маст 132 к — п до — к — п.
Јланина 132 к — п до — к — п.
Јланина паљена 132 к — п до — к п.

} све од 100 кгр

Изишао је из штампе и разашиље се

Цена 80 потура (40 новч.)

„РАД"

Цена 80 потура (40 новч.)

СРПСКИ НАРОДНИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР

са савременим сликама

за годину 1909.

Издање „Рада" деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми

КАЛЕНДАРСКИ ДЕО: Народно искуство о времену. — Корисне белешке. — Пасхалија. — Еванђеоски столпови. — Муслимански календар. — Јеврејски календар. — Четири годишња времена. — Помрчење. — Време. — Сатурн планета владарица. — О хришћанским календарима. — Знаменити догађаји у Срба. — Знаменити догађаји светски. — Српске православне црквено-школске автономне власти. — Српске православне црквене власти. — Владари држава у којима Срби живе. — Србине, не испуштај земље из шака!

ЗАБАВНИ ДЕО: *Приповетке*: Како је тетка Ката продала Симеонову памет за форинту и 20 крајцара. (На жалост из нашег народног живота.) Од Ј. Т — Наш шаров. Написао Цек. — Божја воља! (Или: Како лако пропадамо.) Од Цека. — *Повесница*: Невоље српских сељака пре двеста година у Срему и Бачкој. (По архивским подацима) Од Радослава М. Грујића — *Опис српских градова*; Престоница краља Милутина Приштина на Косову. Написао Иван Иванић. — *Поука*: Штедња и штедионице. Од Чеде Милутиновића. — *Поклонко*: Је л' Србин проклет? Од Јаше Томића. — Проварили се у рачуну. Од Ј. Т. — *Домаћинство*: Има ли земаља, којима не користи стајско ђубре? Од професора Николе Весина. Затим: Опис слика. — Поштанска тарифа. — Поштанска тарифа за иноземство. — Тарифа за пакете по тежини. — Брзојавна тарифа. — Вашари. — Огласи. —

СЛИКЕ: Насловна слика: Гроф Лав Николајевић Толстој. — Остале слике: Лукијан Богдановић, изабрани и потврђени патријарх. — Гаврило Змејановић, изабрани патријарх (непотврђен), — Митрофан Шевић, епископ бачки, изабрани патријарх (захвалио се). — † Сима Матавуљ. — † Радоје Домановић. — † Александар Сандић. — Пера Велимировић, српски министар-председник. — А. Радовић. — Др. Милан Јовановић-Батут. — Петар Кочић. — Митар Ђуровић. — Нићифор Перић, митрополит рашко призренски. — Рождественски, адмирал руске балтичке флоте. — Фалијер, претседник француске репуалике. — Бригадир Вукотић. — Душан-Раде-Радивојевић Вардарац, војвода велешки — Жив. Хајдановић. Србо Македонац четник. — Српски четник Гаврило Аритоновић — Војвода Ђорђе Соколовић „Кратовац". — Четник Љубомир Јокић „Тополац". — † Четник Новица Н. Леовац — Ванђел Скопљанче. војвода кумановски. — Енвербеј, првак младотурске странке у Солуну. — Мидат-паша. основалац првога турског устава. — Кучук Саид-паша, велики везир у уставној Турској — Мухамед Али Мирза, перзијски шах. — Пређашњи перзијски шах Мухаферед Дин. — Немањина црква у Куршумлији. — Српски сељаци на сабору у селу Миркавцима код Скопља у Ст. Србији. — Саборна црква у Врањи (Србија.) — Од Бугараша убијни и изгорени Срби у Мађедонији. — Споменик изгинулим борцима у Врањи — Преспанско језеро на граници Мађедоније. — Везирева ћуприја у Призрену. (Ст. Србија). — Српска породица из западне Мађедоније. Саборна црква у Нишу. — Момин Камен (Врањски округ у Србији.) Приморска варош Кавала у Источној Мађедонији. — Кула цара Лазара у Крушевцу. — Феризовић, град у Мађедонији. — Бања Ковиљача. — Варош Струга у јужној Ст. Србији. — Српски конзулат у Битољу. — Конгрес српске трговачке омладине у Земуну. — Српски вереници из Просеника у Мађедонији. — Погорелац из Мађедоније. — Изглед Сићевачке Клисуре. — Прилеп варош у Ст. Србији. — Скопље, некадашња престоница цара Душана у Ст Србији. — Виша женска школа у Скопљу. — Србин из Србице у Јужној Мађедонији. — Изглед вароши Крагујевца у Србији. — Саборна црква у Крагујевцу. — Српска породица из Јужне Мађедоније. — Нова народна скупштина у Београду. — Бугарски манастир Зоогра у Светој Гори — Чета војводе вардарског Раде Душана. — Бојвода Петко и његови другови. — Варош Будишин (Лужичка Србија). — Парламентарна зграда у Техерану. — Зејбеки (башибозук) из Мале Азије, у потери за четама у Мађедонији.

Цена му је 80 потура (40 новчића)

са поштарином 1 круна.

За Србију 85 пара динарских

Препродавци који узму већи број календара, имају рабата 33 $^1/_3$ % или сваки трећи календар, но поштарину плаћају они

Са поруџбинама треба се обратити једино на

1615 1—

Управу друштва „РАДА" у Руми.

Штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.